

Ceza Soruşturması İçin İzin Usulünün Anayasaya Aykırılığı

Furkan TERZİOĞLU*

Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK–ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

* Stajyer Avukat, İstanbul Barosu. terzioglu.furkan@icloud.com, **ORCID ID:** 0000-0002-1607-6320

Makale geliş tarihi: 30 Haziran 2022 **Makale kabul tarihi:** 7 Mart 2023

Atf önerisi: Terzioğlu, Furkan. “Ceza Soruşturması İçin İzin Usulünün Anayasaya Aykırılığı.” *Ankara Barosu Dergisi* 81, no. 2 (Nisan 2023): 1-25.

DOI: 10.30915/abd.1138364

CEZA SORUŞTURMASI İÇİN İZİN USULÜNÜN ANAYASAYA AYKIRILIĞI

ÖZ

Temel hak ve hürriyetlerin kalkanı olan adil yargılanma hakkı ve bileşenleri Anayasa'nın özellikle 36 ila 40. maddeleri arasında düzenlenmiştir ve Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrası ile adil yargılanma hakkına "izin" olarak adlandırılan bir istisna getirilmiştir. Bu istisna 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun başta olmak üzere diğer pek çok kanunda düzenlenmiştir.

Bu kanunların, soruşturma ve kovuşturma evrelerinden oluşan ceza muhakemesinin soruşturma evresini izne bağlayan hükümleri anayasaya aykırıdır çünkü Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrası sadece kovuşturmayı izne bağlamış olup yargılamanın soruşturma evresini izin usulünün kapsamına dahil etmemiştir.

Soruşturma, kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi ifade ederken kovuşturma, iddianamenin kabulüyle başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi tanımlamaktadır.

Buna göre, ihdas edildiği günden beri anayasaya aykırı olan 4483 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri başta olmak üzere soruşturmayı izne bağlayan veya soruşturmanın izne bağlanmasına hizmet eden kanun hükümlerinin kovuşturma davası sırasında itiraz yoluna başvurulması suretiyle derhal somut norm denetimine tabi tutulması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler:

anayasaya aykırılık

izin

soruşturma

kovuşturma

memur yargılaması

UNCONSTITUTIONALITY OF PERMISSION PROCEDURE FOR CRIMINAL INVESTIGATION

ABSTRACT

The right to a fair trial, which is the shield of fundamental rights and freedoms, and its components are specifically regulated between Articles 36 and 40 of the Constitution, and an exception called “permission” has been made to the right to a fair trial with the 6th paragraph of Article 129 of the Constitution. This exception is regulated in many other laws, especially the Law No. 4483 on the Trial of Civil Servants and Other Public Officials.

The provisions of these laws that bind the investigation phase of the criminal procedure, forms investigation and prosecution, to permission are unconstitutional because the 6th paragraph of Article 129 of the Constitution only binds the prosecution to permission and did not include the investigation phase of the trial within the scope of the permission procedure.

According to the relevant provisions of the law, the investigation defines the phase from the discovery of the suspicion of crime by the competent authorities to the acceptance of the indictment, while the prosecution defines the phase from the acceptance of the indictment to the finalization of the verdict.

Consequently, especially the provisions of the Law No. 4483, which has been unconstitutional since the day it was created, the provisions of the law that bind the investigation to permission or serve to bind the investigation to permission should be subject to concrete norm control immediately during the prosecution case.

Keywords:

unconstitutionality

permission

investigation

prosecution

trial of officer

GİRİŞ

Makalede 1982 Anayasası bağlamında izin usulünün sınırları çizilip ceza soruşturmasını izne bağlayan kanun hükümlerinin anayasaya aykırı olduğu iddia edilecek ve yorum ilkelerine dayanılarak çıkarımlarda bulunulacaktır. Ardından, ceza muhakemesi hukuku açısından soruşturma ve kovuşturma kavramları yorumlanıp memur yargılamasının tarihsel süreci incelendikten sonra olan ve olması gereken hukuk bakımından sonuca varılacaktır.

I. İZİNİN KONUSU

A) 1982 ANAYASASI'NA GÖRE İZİN

Temel hak ve hürriyetlerin kalkanı olan adil yargılanma hakkı ve bileşenleri Anayasa'nın özellikle 36 ila 40. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Söz konusu hak ve bileşenleri tıpkı diğer temel hak ve hürriyetler gibi Anayasa'nın 13. maddesine göre sınırlandırılabilir.^[1] Bu imkân “Temel Hak ve Hürriyetlerin Kanun ile Sınırlandırılması” olarak anılır.^[2] Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması rejimi her ne kadar meyvelerinin büyük çoğunluğunu bu dalda verse de sadece bu olasılıktan ibaret değildir.

Anayasaya aykırı olmaksızın^[3] kanunla yapılacak olan sınırlandırmadan evvel “Anayasanın Anayasa ile Sınırlandırılması” imkânı mevcuttur.^[4] Bu durumda birbiriyle çatışan iki hüküm olur ve çatışma sorunu normlar arasında öncelik-sonralık bağlantısı yoksa aralarındaki genellik-özellik ilişkisine

[1] Bülent Tanör ve Necmi Yüzbaşıoğlu, *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2016), 141 vd.; Ergun Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 109 vd.; Kemal Gözler, *İnsan Hakları Hukuku* (Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2018), 332 vd.

[2] Terminoloji açısından bakınız: Gözler, *İnsan Hakları Hukuku*, 333.

[3] Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, 211-2; Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları Ders Kitabı* (Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2017), 357.

[4] Gözler, *İnsan Hakları Hukuku*, 327 vd.; Tanör ve Yüzbaşıoğlu, *Türk Anayasa Hukuku*, 139.

göre çözümlür.^[5] Özel norm, genel normun bir kısmını ilgilendiren müstakil bir hüküm içerir ve bu hüküm genel normun istisnasını oluşturur.

Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrası^[6] söz konusu duruma örnek teşkil eden özel bir normdur. İlgili fıkra "Memurlar ve diğer kamu görevlileri" olarak adlandırılan zümreye mensup olanlara^[7] imtiyaz verilerek ilgili gruptan olmayan kişilerin adil yargılanma hakkı sınırlandırılmıştır. Böylece Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin^[8] emredici tesiri altında bulunan Anayasa'nın 36 ila 40. maddeleri genel normu oluştururken Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrası özel normu oluşturup adil yargılanma hakkını sınırlandırmıştır. Bu sınırlama bizzat anayasanın anayasaya getirdiği bir istisna olduğu için Anayasa'nın 13. maddesine uygunluğu aranmaz.

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun başta olmak üzere diğer pek çok kanun^[9] ile Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrasında emredilen izin usulü^[10] düzenlenmiştir. 4483 sayılı Kanun, Cumhuriyet başsavcılarınca kamu görevlileri tarafından görevleri

[5] Gözler, *İnsan Hakları Hukuku*, 254-7; Ali Nazım Sözer, *Hukukta Yöntembilim* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2017), 128; Kemal Gözler, "Yorum İlkeleri," *Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması*, der. Ozan Ergül (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2013), 100-2.

[6] 1982 Anayasası, Görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence, 129. madde, 6. fıkra: "Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır." Hükmün gerekçesi yoktur.

[7] Gözler, *İnsan Hakları Hukuku*, 176 ve 294.

[8] Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, 154-7; Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri* (Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2017), 97-101.

[9] Diğer kamu görevlilerinin ceza soruşturması usulü için bakınız: Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 601-2; Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, *Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri (Memur Yargılaması)* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016), 38-523.

[10] Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 597; Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2019), 700; Nurullah Kunter, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınevi, 1989), 96.

sebebiyle işledikleri iddia edilen bir suç şüphesinin öğrenilmesi durumunda ön inceleme yapmak üzere dosyanın ilgili makama gönderilmesini ve ceza soruşturması için izin istenmesini emretmektedir. Konu hakkındaki literatür incelendiğinde ceza hukuku^[11] ile idare hukukunda^[12] kitap bölümleri, monografiler,^[13] tezler^[14] ve makalelerde^[15] kanun lafzı tekrar edilip izin usulünün benimsendiği belirtilerek soruşturmanın izne tabi olduğunun

- [11] Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 700-1; Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 601; Bahri Öztürk, der., *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 54; Mustafa Özen, *Öğreti ve Uygulama İşığında Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 78; Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 111; Yener Ünver ve Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 99.
- [12] Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, *Türk İdare Hukuku* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2019), 726 ve 729; Kemal Gözler, *İdare Hukuku: Cilt II* (Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2019), 832; Nur Kaman, “Kamu Personel Hukuku,” *İdare Hukuku*, der. Yıldırım Turhan (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 221; Tayfun Akgüner ve Kahraman Berk, *İdare Hukuku* (İstanbul: Der Yayınları, 2017), 749 ve 759; Turgut Tan, *İdare Hukuku* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2018), 558.
- [13] Gökcan ve Artuç, *Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri*, 525; Fatma Karakaş, *Memur Yargılama Hukuku ve Uygulaması* (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2002), 25 ve 74; İbrahim Topuz, *Memur ve Diğer Kamu Görevlilerinin Soruşturma ve Yargılama Usulleri* (Ankara: Mahalli İdareler Derneği Yayını, 2005), 85-7; Zehreddin Aslan ve Halil Altındağ, *Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 123.
- [14] Barış İzmir, “Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılama Usulü (4483 Sayılı Kanun)” (Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, 2019), 37; Kazım Yayla, “Türkiye’de Memurların Yargılanması ve 4483 Sayılı Kanun” (Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, 2011), 82-3; Selman Sacit Boz, “Memur Yargılama Usulü ve İtiraz Süreci” (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2013), 12-3; Uygur Günerbüyük, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Kovuşturma Şartı Olarak İzin Kavramı ve İzin Denetimi” (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010), 39.
- [15] Ramazan Çağlayan, “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanununun Hakkında Bir Değerlendirme,” *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, S. 1-2 (Haziran 2003): 118; Mustafa Avcı, “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Üzerine Bir İnceleme,” *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, S. 3-4 (2007): 278.

ifade edildiği görülmektedir. 4483 sayılı Kanun'un uygulanmasından doğan tereddütleri gidermek amacıyla Danıştayın verdiği istişari görüşünün^[16] ilgili kısmı da doktrinle aynı yöndedir.

Soruşturma ve kovuşturma evrelerinden oluşan^[17] ceza muhakemesinin soruşturma evresini izne bağlayan yasa hükümleri anayasaya aykırıdır çünkü Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrası sadece kovuşturmayı izne bağlamış olup yargılamanın soruşturma evresini izin usulünün kapsamına dahil etmemiştir.

Burada soruşturma evresini izne bağlayan yasa hükümlerinin Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrasından kaynaklanmadığı, ilgili fıkrayla sadece kovuşturmanın izne bağlandığı, soruşturmanın izne bağlanmasının ise Anayasa'nın 13. maddesine uygun olarak temel hak ve hürriyetlerin kanun ile sınırlandırılması rejimine tabi olduğu iddia edilebilir.

Bu farazi çıkarım yanlıştır çünkü Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrasında sadece kovuşturmadan bahsedilmesi zikredilmemiş olanın -soruşturmanın- dışlandığı anlamına gelir.^[18] “Böyle bir durumda anayasa metninde zikredilmeyen şeyin anayasa koyucu tarafından aynı hükme bağlanmasının reddedildiği sonucuna ulaşmak gerekir.”^[19] Kovuşturma gibi soruşturma da aynı hükme bağlanmak istenseydi zikredilirdi. Keza 1982 Anayasası'nda

[16] Danıştay 1. Daire, E. 2000/29, K. 2000/59, 17.4.2000, Danıştay Dergisi, Yıl: 31, Sayı: 104, 28-35. [İbrahim Çiçek, *Gerekçeli – Açıklamalı – İçtihatlı, Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında 4483 Sayılı Kanun* (İstanbul: Kazancı Hukuk Yayımevi, 2008), 333-4; Sabri Başköy, *4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ve Uygulaması* (Ankara: Anıl Matbaa ve Ciltevi, 2006), 179; Sabri Başköy, *4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun Uygulanması ile İlgili Danıştay Kararları: Seçilmiş 525 Karar* (Ankara: Anıl Matbaa ve Ciltevi, 2006), 20.]

[17] Görüş ayrılıkları için bakınız: Yakup Duranoğlu, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukundaki Soruşturma Evresinin Tarihsel Gelişimi,” *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, S. 1 (Ocak 2022): 184, <https://doi.org/10.54699/andhd.999690>.

[18] Gözler, “Yorum İlkeleri,” 67.

[19] Gözler, “Yorum İlkeleri,” 68.

hem konuyla hem de durumla alakalı örnekler vardır.^[20] Bunlardan biri olan Anayasa'nın 83. maddesinin 4. fıkrasında^[21] “soruşturma ve kovuşturma” ibareleri birlikte kullanılarak tıpkı Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrasında olduğu gibi istisnai hüküm tesis edilmiştir. Burada ikisinin birlikte kullanılıp Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrasında kullanılmaması zikredilmemiş olanın dışlandığı ve zikredilmiş olanla aynı sonuca bağlanmasının da yasaklandığı anlamına gelir. Bu yüzden Anayasa'nın 13. maddesine dayanarak aynı sonuca varmak olanaksızdır.

Söz konusu anayasaya aykırılık 4483 sayılı Kanun'un Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul görüşmelerinde Doğru Yol Partisi Amasya Milletvekili Ahmet İyimaya tarafından da “...*Anayasanın 129 uncu maddesi, kovuşturmayı izne bağlamaktadır; hazırlık tahkikatını, soruşturmayı, önsoruşturmayı değil... (sic)*”^[22] şeklinde dile getirilmiş; takip eden birleşimde itirazlar^[23] devam ederken 57. Hükümetin Adalet Bakanı ve Demokratik Sol Parti Trabzon Milletvekili Hikmet Sami Türk “...*Şimdi, sırasıyla, burada, bazı kavramlara değinmek istiyorum: Anayasamızın başka bir maddesinde “ceza kovuşturması” ibaresi geçmemektedir; ama, bazı maddelerinde, örneğin 83, 140 ve 144 üncü maddelerinde, ya «soruşturma» kelimesi ya da «soruşturma ve kovuşturma» kelimeleri ya da «disiplin soruşturması» ya da «inceleme ve soruşturma» gibi ibareler geçmektedir. Anayasamızda bu konuda tam bir terim birliği olmadığı anlaşılmaktadır. 129 uncu maddedeki “ceza kovuşturması” eski terimle “ceza takibatını” ya da “cezaî takibatı” karşılayan bir terimdir ve hazırlık soruşturmasından kamu davasının açılmasına ve*

[20] Hasan Eren ve Hamza Zülfiyar, der., *Anayasa Sözlüğü* (Ankara: Türk Dil Kurumu, 1985), 114 ve 159.

[21] 1982 Anayasası, Yasama dokunulmazlığı, 83. madde, 4. fıkra: “*Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclisin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır.*”

[22] TBMM Tutanak Dergisi, Cilt: 17, Dönem: 21 Yasama Yılı: 2, Birleşim: 21, 17.11.1999, 40.

[23] Doğru Yol Partisi İçel Milletvekili Turhan Güven (31 ve 64) ve Doğru Yol Partisi Kayseri Milletvekili Sevgi Esen (43) de anayasaya aykırılığı benzer şekilde ifade etmişlerdir. (TBMM Tutanak Dergisi, Cilt: 17, Dönem: 21, Yasama Yılı: 2, Birleşim: 22, 18.11.1999, 31, 43 ve 64.)

sonuçlanmasına kadar giden bütün süreci kapsamaktadır... (sic)^[24] diyerek anayasaya aykırılığın bulunmadığını ifade etmiştir.

Türk'ün açıklamasında iki önerme mevcuttur. Bunlardan birincisi anayasanın farklı hükümlerinde farklı terimlerin kullanılmış olmasından ötürü terim birliğinin olmadığını öne sürmesidir; ikincisi ise ceza kovuşturmasına verdiği manadır. Bu önermelerin olası itirazlar olarak görülüp irdelenmesi değerlidir. İki önermenin de incelenmesi için bahse konu hukuki terimlerden çalışmanın konusuna giren “soruşturma” ve “kovuşturma” kavramlarının yorumlanması gerekir. Bu yorum faaliyeti sadece önermeleri yanıqlamayacak aynı zamanda izin usulünün sınırlarının çizilmesine de hizmet edecektir.

B) SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA KAVRAMLARI

Soruşturma ve kovuşturma kavramları 1982 Anayasası'nda tanımlanmış değildir ancak kanunlar ile anayasaya dayanmaksızın^[25] –anayasaya uygun olmak koşuluyla– tanımlanabilir. Bu tanımlar anayasanın yorumunda^[26] emredici nitelikte olacaktır. Kanunun tanım yapmadığı noktada ise hukukun diğer kaynaklarından faydalanmak gerekir.

1- 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na Göre

4483 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği dönemde mer'i olan 4 Nisan 1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na göre kavramların tespit edilmesi önemlidir çünkü bu tespit anayasaya aykırılığın 4483 sayılı Kanun'un ezeliinden beri var olduğunu, 4 Aralık 2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun getirdiği kavramlardan kaynaklanmadığını ortaya koyacaktır.

[24] TBMM Tutanak Dergisi, Cilt: 17, Dönem: 21, Yasama Yılı: 2, Birleşim: 22, 18.11.1999, 33.

[25] Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, 357.

[26] Kemal Gözler, *Hukukun Genel Teorisine Giriş* (Ankara: US-A Yayıncılık, 1998), 166-7.

a) Tahkikat (Soruşturma)

1412 sayılı Ceza Usulü Muhakemesi Kanunu'nda tahkikatın tanımı yapılmış değildir ancak 1412 sayılı Kanun'a göre ceza muhakemesi iki safhadan oluşmaktadır. Bunlar ön tahkikat ve son tahkikattır.^[27] Ön tahkikat da kendi içinde hazırlık tahkikatı ve ilk tahkikat^[28] olmak üzere ikiye ayrılır.^[29]

Ceza Usulü Muhakemesi Kanunu'nun 163. maddesi “*Yapılan hazırlık tahkikatı sonunda, toplanan deliller kamu davasının açılmasına yeterli ise Cumhuriyet Savcısı mahkemeye bir iddianame vermek suretiyle kamu davasını açar.*” şeklindeken 147. maddesinde “*Son tahkikata başlanması kamu davasının açılmasına bağlıdır.*” denilmiştir.

Bu hükümler ışığında tahkikatın, tüm evreleri kapsayan üst kavram olduğunu söylemek mümkündür. Keza Türk Hukuk Lûgatı da tahkikatı (soruşturmayı) “*Suç işlemiş olmak zannı altında bulunan bir kimsenin suçla münasebeti derecesini meydana çıkarmak üzere zabıtaca takibine başlanmasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar geçireceği araştırma ve derinleştirme safhalarına şamil bir tabirdir.*”^[30] şeklinde tanımlamıştır.

b) Takibat (Kovuşturma)

Kovuşturma ibaresi de Ceza Usulü Muhakemesi Kanunu'nda geçmemektedir. Bununla birlikte 1982 Anayasası'nda kovuşturmanın karşılığı olarak kullanılan takibat^[31] 1412 sayılı Kanun'da yer almaktadır ancak tanımı yapılmış değildir. Kunter, takibatı “*iddia makamının şüphesinin*

[27] Faruk Erem, *Ceza Usulü Hukuku* (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968), 218.

[28] 21.5.1985 tarih ve 3206 sayılı Kanun ile ilk tahkikat ilga edilmiştir.

[29] Duranoğlu, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukundaki Soruşturma Evresinin Tarihsel Gelişimi,” 181; Erem, *Ceza Usulü Hukuku*, 222; Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 757-8.

[30] Türk Hukuk Kurumu, *Türk Hukuk Lûgatı* (Ankara: Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı, 1998), 315.

[31] Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 194.

kuvvetlenip sanı haline gelmesi üzerine şüphelinin sanık olması ile başlayan ve bu şüphenin yenilmesine kadar devam eden iddia faaliyeti” olarak tanımlamıştır.^[32]

Uygulayıcılar ise takibat sözcüğünü kamu davası açılması olarak kullanmışlardır.^[33] Uygulayıcıların bu çıkarıma, “takipsizlik kararı” olarak kısalttıkları takibata yer olmadığına dair karardan yola çıkarak vardığı kanaatindeyim. Hazırlık tahkikatının ardından Cumhuriyet savcısının iki seçeneği vardır. Ya kamu davası açacak (CMUK m. 163) ya da takibata (kovuşturmaya) yer olmadığına dair karar (CMUK m. 164) verecektir.^[34] Bu iki seçenekten biri menfi olarak “takipsizlik” şeklinde adlandırılıyorsa diğeri de müspet haliyle adlandırılabilir. Bu durumda tıpkı uygulayıcıların kabul ettiği gibi takip ile dava açılması kavramları üst üste gelmiş ve “son tahkikat” kavramı da aynı hukuki kurumu karşılamak üzere kullanılmış olur. Diğer yandan takipsizlik kararına karşı yapılan itiraz doktrinde “kovuşturma davası” olarak adlandırılmıştır.^[35]

c) Sonuç

Tahkikat ve takibat kavramlarının yorumu faaliyetinden takibatın tahkikatın bir parçası olan son tahkikatı ifade ettiği sonucuna varmak mümkündür.^[36]

[32] Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 194.

[33] Faruk Erem, *Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (Şerh)* (Ankara: Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 1996), 380.

[34] Erem, *Ceza Usulü Hukuku*, 202; Erem, *Şerh*, 432-3; Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 797; Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku* (İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1994), 375-7; Öztekin Tosun, *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri – Cilt II: Muhakemenin Yürüyüşü* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976), 60.

[35] Erem, *Şerh*, 439-41; Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 800-1; Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 378.

[36] Kunter, kovuşturmanın her zaman ceza davasının açılması ile başlayan bir faaliyet olmadığını, asıl olanın suç isnadının varlığı veya yokluğu olduğunu vurgulamaktadır. Kamu davası açılmadan önce kişinin tutuklanmasının talep edilmesi bir suç isnadı içerdiğinden artık o kişinin şüpheli sıfatını kaybedip sanık sıfatını kazandığını belirtmektedir. Bu durumda kamu davası açılmamış olsa dahi kovuşturma başlamıştır. Söz konusu durumu teorik olarak şekli anlamda kovuşturma-maddi anlamda

Takibat, asıl ceza davası olan kamu davasının açılması ile başlayacaktır.^[37]

Bu durumda Türk'ün terim birliği olmadığına dair birinci önermesinin kendi kendisini yok eden bir argüman olduğunu söylemek mümkündür çünkü farklı hukuki kurumları ifade eden terimlerin farklı olması olağandır. Aynı hukuki kurumları ifade etmedikleri için söz konusu terimler arasında birlik aranması yanlıştır. Soruşturma ve kovuşturma kavramları birbirlerinin yerine geçebilecek terimler değildir.

Türk'ün ikinci önermesinde yapmış olduğu tanım ise iddia edildiği gibi takibatı değil açıldığını üzere tam olarak tahkikatı karşılamaktadır.^[38]

2- 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu soruşturma ve kovuşturma kavramlarını şüpheye yer vermeyecek derecede açık bir şekilde tanımlamıştır. Bu yüzden yorumlanması kanunun sözünden ibarettir.^[39]

kovuşturma olarak ikiye ayırıp ifade etmek mümkündür. Kunter, maddi anlamda kovuşturmayı kabul etmektedir. Ancak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yapmış olduğu tanım şekli anlamda kovuşturmayı ifade etmektedir. Bu yüzden denebilir ki 1412 sayılı Ceza Usulü Muhakemesi Kanunu ile 4483 sayılı Kanun'un birlikte yürürlükte olduğu dönemde kural olarak kovuşturma asıl ceza davasının açılmasıyla başlayacaktır. Bu durum pratikte soruşturmayı yapmış olan Cumhuriyet savcısının iddianameyi sunmadan önce kovuşturma için izin usulünü başlatacağı ve iznin gelmesiyle birlikte iddianameyi sunacağı anlamına gelir. Ancak soruşturma evresinde kuvvetli suç şüphesinin varlığı ile şüpheliyi sanık pozisyonuna getirecek bir vakıa meydana getirilmek istenirse vakıa meydana getirilmeden kovuşturma için izin istenmesi gerekecektir. (Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 193-6.)

[37] Kunter, kamu davası açılmasına yer olduğunun görülmesinden, yani bir kimseye suç isnat edilmesinden kamu davası açılıncaya kadar geçen devreyi kısa soruşturma olarak adlandırmaktadır. (Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 842.) Sonuç olarak, Kunter'e göre kovuşturma kişiye suç isnat edilmesi ile başlayacak ve bu isnadın ortadan kalkmasına kadar devam edecektir. Eğer suç isnadı ön tahkikat içerisinde başlarsa kamu davası açılıncaya kadar geçen bu süreç kısa soruşturma olarak adlandırılacaktır.

[38] Türk Hukuk Kurumu, *Türk Hukuk Lûgatı*, 194.

[39] Sözer, *Hukukta Yöntembilim*, 158-160; Vecdi Aral, *Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 185.

a) Soruşturma

5271 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 1. fıkrasının e bendine göre soruşturma, kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi ifade eder.

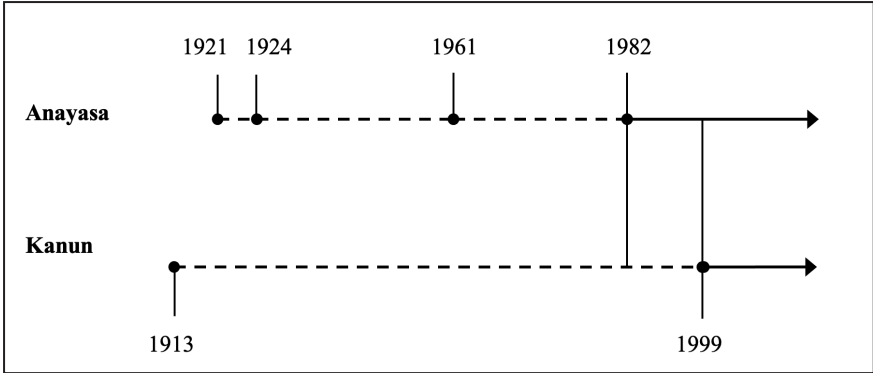
b) Kovuşturma

5271 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 1. fıkrasının f bendine göre kovuşturma, iddianamenin kabulüyle başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi tanımlamaktadır.

c) Sonuç

İlk olarak, Ceza Muhakemesi Kanunu ile soruşturmanın üst başlık olarak kullanılmasının terk edildiğini söylemek mümkündür. Bunun yanında, mülga kanun dönemindeki hazırlık tahkikatı ifadesini karşılamak üzere soruşturma; son tahkikat kavramı yerine ise kovuşturma kavramının kabul edildiği söylenebilir.^[40]

II. TARİHSEL SÜREÇ

Şekil 1: Memur Yargılamasına Dair Hükümlerin Kronolojisi

[40] Duranoğlu, "Türk Ceza Muhakemesi Hukukundaki Soruşturma Evresinin Tarihsel Gelişimi," 183; Yener Ünver ve Hakan Hakeri, *Sorularla Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2006), 20.

A) 1982 ANAYASASI ÖNCESİNDE MEMUR YARGILAMASI

Bu dönemde mer'î olan anayasalar, 1982 Anayasası'nın 129. maddesinin 6. fıkrasındaki gibi özel bir hüküm içermediğinden^[41] 1913 tarihli Memurin Muhakematı Hakkında Kanun-ı Muvakkat'ın ihtiva ettiği hükümler döneminin anayasasının temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması rejimine tabi olmuştur.^[42]

Kanun-ı Muvakkat'te “soruşturmanın idare tarafından yapılıp kovuşturma kararının da idarece verilmesi, yargılamayı ise mahkemenin yapması kabul edilmiştir.”^[43] Yargı erkinin bazı yetkilerini yürütmeye aktararak kuvvetler ayrılığını tanımayan^[44] bu sistemin anayasaya aykırılık iddiası^[45] pek çok kez dermeyan edilmesine rağmen Anayasa Mahkemesi somut norm denetimi başvurularının neredeyse tamamını reddetmiştir.

B) 1982 ANAYASASI DÖNEMİNDE MEMUR YARGILAMASI

1- Memurin Muhakematı Hakkında Kanun-ı Muvakkat

1982 Anayasası'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte 129. maddenin 6. fıkrasında anayasal düzeyde izin usulüne dair bir hüküm ihdas edilmiştir. Bunun sonucu olarak 1913 tarihli Memurin Muhakematı Hakkında Kanun-ı

[41] Karakaş, *Memur Yargılama Hukuku*, 68; 1961 Anayasası bağlamında bakınız: Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 635.

[42] Kanun-ı Muvakkat hakkında detaylı bilgi için bakınız: Seda Örsten Esirgen, “Türk Hukuk Tarihinde Kanun-ı Muvakkat Kavramı ve Uygulaması,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 71, S. 1 (2022): 477-514, <https://doi.org/10.33629/auhfd.1061340>.

[43] Gökcan ve Artuç, *Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri*, 528; Cengiz Bardak, *Ceza Muhakemesinde Hazırlık Soruşturması* (Ankara: Yetkin Yayınları, 1996), 449-50; İsmail Can, *Açıklamalı-İçtihatlı: Memur Soruşturması Memurlarla İlgili Suçlar ve Soruşturma Mevzuatı* (Ankara: Fon Matbaası, 1987), 99; Çetin Özek, “Türk Hukukunda Memurların Muhakemesi,” *İstanbul Hukuk Mecmuası* 26 (1960): 45-56.

[44] Özek, “Türk Hukukunda Memurların Muhakemesi,” 81. Kuvvetler ayrılığı dışında dönemin temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması rejimine uygun olup olmadığı ayrı bir inceleme konusudur.

[45] Karakaş, *Memur Yargılama Hukuku*, 63-8.

Muvakkat'ın kuvvetler ayrılığına aykırı hükümlerinin yanına Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrasına aykırı hükümleri de eklenmiştir.^[46] Ancak Anayasa Mahkemesi yine gerekli hukuki korumayı sağlayamamış ve ihtiyaca cevap verememiştir.^[47]

2- Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun

4483 sayılı ve 2.12.1999 tarihli Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte 1913 tarihli Kanun-ı Muvakkat yürürlükten kaldırılmıştır. 4483 sayılı Kanun ile mülga dönemin kuvvetler ayrılığına aykırı hükümleri terk edilmiş olsa da açıklandığı üzere Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrasından ötürü soruşturmayı izne bağlayan veya soruşturmayı izne bağlayan hükümlere hizmet eden normların anayasaya aykırı olduğunu söylemek mümkündür.

[46] Norm değişiklikleri sonucunda alt normların üst normlara uygunluğunun sağlanmaması ülkemizde öteden beri gelen başlı başına bir sorundur.

[47] Karakaş, *Memur Yargılama Hukuku*, 68; Sami Selçuk, *Memur Yargılanması Hakkında* (İstanbul: TÜSİAD Yayınları, 1997), 134; Konu ile ilgili dönemin hukukçularının görüşleri için bakınız: Bahri Sorguç, *Adli Soruşturma: Memur Yargılama Yasası Açıklamalı ve Uygulamalı* (Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1986), 17-20.

SONUÇ

I. DE LEGE LATA (OLAN HUKUK)

Yürürlükte olan hukukun doğru uygulanabilmesi için 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un anayasaya aykırı hükümleri iptal edilmelidir. Unutulmamalıdır ki 4483 sayılı Kanun izin usulünü düzenleyen genel kanundur. 4483 sayılı Kanun'dan başka avukatların, noterlerin, öğretim üyelerinin ve daha pek çok kamu görevlisinin^[48] ceza soruşturmasının yapılabilmesi için izin şartı öngören özel kanun hükümleri mevcuttur. Bu hükümlerin de iptali gerekmektedir. 4483 sayılı Kanun bakımından iptali gereken hükümler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Madde / Fıkra	İptali Gereken Hüküm
3/1	"Soruşturma"
4/1	Bütün Fıkra
6/2	"soruşturma"
7/1	"soruşturma"
7/2	"soruşturma"
8/1	"Soruşturma" ve "soruşturma sırasında"
8/2	"Soruşturma sırasında"
9/1	"soruşturma"
9/2	"Soruşturma" ve "soruşturma"
11/ilk cümle	"Soruşturma" ve "soruşturma"
11/son cümle	Bütün Cümle

Tablo 1: 4483 sayılı Kanun'daki Anayasaya Aykırı Hükümler

Bu hükümlerin iptali için kullanılacak olan enstrüman somut norm denetimi olarak adlandırılan itiraz yoludur. İtiraz yolu, 1982 Anayasası'nın 152. maddesinde ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinde düzenlenmiştir.

[48] Gökcan ve Artuç, *Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma*, 38-523.

Norm denetimi sürecinin^[49] konu açısından özellik teşkil eden yönü görülmekte olan dava ve davaya bakan mahkeme şartlarında^[50] ortaya çıkmaktadır. 4483 sayılı Kanun, Cumhuriyet başsavcılarınca kamu görevlileri tarafından görevleri sebebiyle işledikleri iddia edilen bir suç şüphesinin öğrenilmesi durumunda ön inceleme yapmak üzere dosyanın ilgili makama gönderilmesini ve ceza soruşturması için izin istenmesini emretmektedir.

İstenilen izin verilmemesi durumunda 4483 sayılı Kanun'un 9. maddesi gereğince Danıştayın İkinci Dairesine ya da yetkili bölge idare mahkemesine itiraz başvurusu yapılacaktır. Mercilerde yapılan itiraz incelemesinde soruşturma izni istenmesinin anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması talep edilemeyecektir çünkü Anayasa Mahkemesi söz konusu mercilerin itirazı inceleme görevinin yargılama faaliyeti kapsamında olan bir dava değil idari bir görev olduğu görüşündedir.^[51] Bu yüzden mahkemenin önünde görülmekte olan bir davanın varlığından bahsedilemeyeceğinden somut norm denetimine konu olması mümkün değildir.^[52]

4483 sayılı Kanun'un 9. maddesine göre itiraz incelendikten sonra reddedilirse Cumhuriyet başsavcısı soruşturma izni alamadığı için muhakeme engeline^[53] takılır ve kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vererek soruşturmayı sonlandırır. İşte bu karara karşı mahkeme vasfını haiz^[54] sulh ceza

[49] Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, 429-30; Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, 405-7; Sözer, *Hukukta Yöntembilim*, 141.

[50] Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, 428-9; Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, 399-402.

[51] AYM, E. 2006/163, K. 2006/121, 27.12.2006.

[52] Anayasa Mahkemesinin meseleyi idari görev olarak değerlendirmesi tartışmaya açık bir konudur.

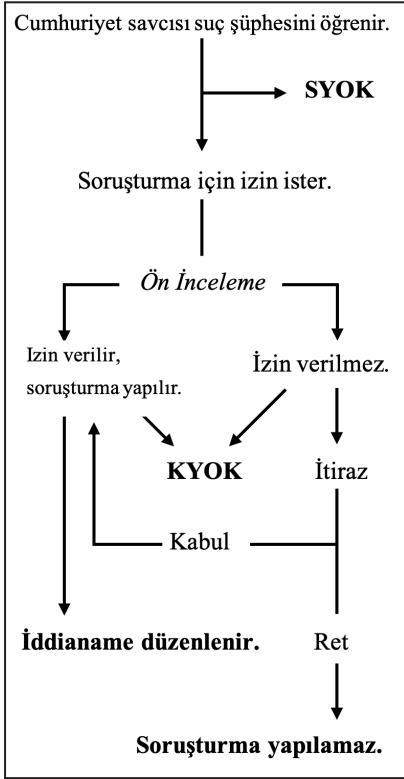
[53] Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 690-4; Özbek ve diğerleri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 105-6; Öztürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 42; Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 584-5; Terminoloji açısından bakınız: Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 66-7.

[54] AYM, E. 2018/6, K. 2021/60, 22.9.2021.

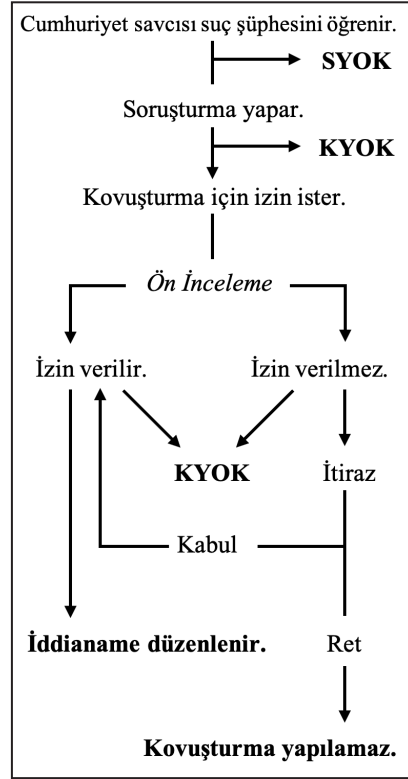
hakimliğinde açılacak olan kovuşturma davasında^[55] soruşturma için izin istenmesinin anayasaya aykırı olduğu ileri sürülüp mahkemeden itiraz yoluna başvurması talep edilecektir.

Anayasaya aykırılık her ne kadar hukuk normlarına etki eden hukukun genel teorisi kurallarından kaynaklansa da uygulanmakta olan anayasaya aykırı sistemin hukuk dogmatığı açısından da amaca hizmet etmediğini vurgulamak gerekir.

Aşağıdaki şekiller incelendiğinde mevcut sistemde ön inceleme yapılmadan süreci sonlandırmanın tek yolu varken anayasa aykırı hükümler iptal edildiğinde iki yol olacağı görülecektir.

Şekil 2A: Anayasaya Aykırı Sistem

Şekil 2B: Anayasaya Uygun Sistem

[55] Özbek ve diğerleri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 503-7; Öztürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 236-9; Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 682-6.

Cumhuriyet savcısının maddi gerçeği ortaya çıkarmak amacıyla soruşturmayı tamamladıktan sonra kovuşturma için izin istemesi daha mantıklıdır çünkü ceza muhakemesinin soruşturma evresi dağınık yapıdadır.^[56] Uygulanmakta olan sistemde Cumhuriyet savcısı soruşturma için izin istedikten sonra ilgili idare ön incelemede sadece kendi bünyesindeki bulgular ile suç şüphesinin gerçek olup olmadığını irdeleyip karar vermeye çalışmaktadır. Halbuki Cumhuriyet savcısı suç şüphesinin araştırılmasında gerekli olan tüm kudrete sahiptir. Farklı yerlerde, farklı zamanlarda, farklı kişilerle suç şüphesinin soruşturmasını yapabilir. Bunun yanında soruşturma evresinin gizli yürütülmesi şüpheli kamu görevlilerinin zarar görmesini önleyecektir.^[57]

İdarenin soruşturma için izin vermemesi durumunda itiraz incelemesini yapacak olan merci tarafından çalışma ilkesinin uygulanması gerekmektedir. Aksi halde, idarenin sunmuş olduğu ön inceleme dosyasıyla yetinilip itiraz karara bağlanırsa adil yargılanma hakkı ihlal edilmiş olacaktır. Bu yüzden merci tarafından delil toplanması gerekmektedir çünkü Cumhuriyet savcısının soruşturma yapmaya izni yoktur. Bir tarafta soruşturmayı profesyonelce yönetebilecek Cumhuriyet savcısı varken diğer tarafta idare mahkemelerinin maddi gerçeğe ulaşmak için delil toplamaya çalışmaları ne amaca ne de usul ekonomisine hizmet etmektedir. Hatta, şüpheli ve mağdur haklarını ihlal edip yargı ayrılığı ilkesini de aşındırmaktadır.

Hukuka uygun olan sistemde Cumhuriyet savcısının kovuşturma izni istemesi daha zor ancak izni istedikten sonra kamu davası açmama ihtimali daha azdır. Şu anki sistemde ise Cumhuriyet savcısı kapsama giren her dosya için soruşturma izni istemekte, izin verilmiş olsa dahi pek çoğunu kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile sonlandırmaktadır. Bu durum hem idarenin hem de Cumhuriyet başsavcılıklarının iş yükünü arttırmaktadır.

II. DE LEGE FERENDA (OLMASI GEREKEN HUKUK)

Adalet varsa imtiyaza ihtiyacı olan yoktur. Kamu hizmetinin aksamaması amacıyla getirildiği iddia edilen bu düzenlemelerin hukuk dogmatğine hizmet edecek şekilde bilimsel olarak temellendirilmeleri gerekmektedir.

[56] Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 115.

[57] Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 110-2; Özbek ve diğerleri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 66.

4483 sayılı Kanun bu şekilde temellendirilmediğinden ihtiyaçtan değil alışkanlıktan ötürü kamu görevlilerinin kayırdığı izlenimi uyandırmaktadır.

Kamu görevlisi kavramı geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Devlet Hava Meydanları İşletmesinde görev yapan hava trafik kontrolörü de hastanelerin acil servislerinde nöbet tutan hekimler de Ordu Yardımlaşma Kurumu bünyesinde çalışanlar da bu şemsiyenin altında kamu görevlisi olarak adlandırılmaktadır. Bu durum kamu görevlisinin görevi sebebiyle işlediği suç kavramını neredeyse tüm Türk Ceza Kanunu'na yaymaktadır. Böylesine geniş bir alanda mücerret hüküm ihdas edebilmek zaman, para ve bilgi gerektirmektedir.

Öncelikle anayasaya aykırılığın giderilmesinin ardından istatistiksel verilerin toplanarak kanun koyucu için farazi bir ufkun oluşturulması gerekmektedir. Elde edilen veriler ışığında Anayasa'nın 129. maddesinin 6. fıkrasında kural olarak düzenlenmiş olan izin usulünün formülasyonunda değişikliğe gidilip gidilmeyeceği belli olacaktır. Kanaatimce izne tabi olmama kuralı; izne tabi olma ise istisna olmalıdır. Anayasal değişikliğin ardından ihdas edilecek olan kanunlarda hangi kamu görevlisinin hangi suçundan ötürü izne tabi olacağı tahdidi şekilde belirlenmelidir. Kazuistik metodun benimsenmesinin büyük bir sakıncası olmayacaktır çünkü izin istisna hale getirildiğinden imtiyaza sahip kamu görevlisi sayısının; bugün özel kanunlarla izin usulüne tabi olan kamu görevlisi sayısından az olacağını düşünmekteyim.

Kunter'in kovuşturmayı kişiye suç isnat edilmesinden başlatan maddi kovuşturma görüşüne katılarak soruşturma evresinde suç isnadının ileri sürülmesi durumunda kamu davası açılıncaya kadar geçen ve Kunter tarafından kısa soruşturma^[58] olarak adlandırılan dönemin memur yargılaması için ihdas edilebileceği kanaatindeyim.

Nihai hedef olarak kamu hizmetini aksatmaksızın verimli çalışan idare ve muhakeme sürecini adil yöneten yargının tesisi amaçlanmalıdır. İmtiyazlar azalarak yok olmalı; adalet her sineyi aydınlatmalıdır.

[58] Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 842.

KAYNAKLAR

- Akgüner, Tayfun ve Kahraman Berk. *İdare Hukuku*. İstanbul: Der Yayınları, 2017.
- Akyılmaz, Bahtiyar, Murat Sezginer ve Cemil Kaya. *Türk İdare Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2019.
- Aral, Vecdi. *Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Aslan, Zehreddin ve Halil Altındağ. *Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Avcı, Mustafa. “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Üzerine Bir İnceleme.” *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, S. 3-4 (2007): 273-94.
- Bardak, Cengiz. *Ceza Muhakemesinde Hazırlık Soruşturması*. Ankara: Yetkin Yayınları, 1996.
- Başköy, Sabri. *4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ve Uygulaması*. Ankara: Anıl Matbaa ve Ciltevi, 2006.
- Başköy, Sabri. *4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun Uygulanması ile İlgili Danıştay Kararları: Seçilmiş 525 Karar*. Ankara: Anıl Matbaa ve Ciltevi, 2006.
- Boz, Selman Sacit. “Memur Yargılanmasında İzin ve İtiraz Süreci.” Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2013. (“tez.yok.gov.tr” için Tez Numarası: 337701, Erişim Tarihi: 1.6.2022)
- Can, İsmail. *Açıklamalı-İçtihatlı: Memur Soruşturması Memurlarla İlgili Suçlar ve Soruşturma Mevzuatı*. Ankara: Fon Matbaası , 1987.
- Centel, Nur, ve Hamide Zafer. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2019.
- Çağlayan, Ramazan. “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanunun Hakkında Bir Değerlendirme.” *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, S. 1-2 (Haziran 2003): 105-28.

- Çiçek, İbrahim. *Gerekçeli – Açıklamalı – İctihatlı, Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında 4483 Sayılı Kanun*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınevi, 2008.
- Duranoğlu, Yakup. “Türk Ceza Muhakemesi Hukukundaki Soruşturma Evresinin Tarihsel Gelişimi.” *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, S. 1 (Ocak 2022): 167-90. <https://doi.org/10.54699/andhd.999690>.
- Erem, Faruk. *Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (Şerh)*. Ankara: Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 1996.
- Erem, Faruk. *Ceza Usulü Hukuku*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968.
- Eren, Hasan, ve Hamza Zülfikar, der. *Anayasa Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1985.
- Gökcan, Hasan Tahsin, ve Mustafa Artuç. *Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri (Memur Yargılaması)*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Gözler, Kemal. “Yorum İlkeleri.” *Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması*, Ozan Ergül tarafından derlendi, 15-119. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2013.
- Gözler, Kemal. *Anayasa Hukukunun Genel Esasları Ders Kitabı*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2017.
- Gözler, Kemal. *Hukukun Genel Teorisine Giriş*. Ankara: US-A Yayıncılık, 1998.
- Gözler, Kemal. *İdare Hukuku: Cilt II*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2019.
- Gözler, Kemal. *İnsan Hakları Hukuku*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2018.
- Gözler, Kemal. *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2017.
- Günerbüyük, Uygur. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Kovuşturma Şartı Olarak İzin Kavramı ve İznin Denetimi.” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010.

- İzmir, Barış. “Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasında İdari Soruşturma Usulü (4483 Sayılı Kanun).” Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, 2019.
- Kaman, Nur. “Kamu Personel Hukuku.” *İdare Hukuku*, Yıldırım Turhan tarafından derlendi, 217-18. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018.
- Karakaş, Fatma. *Memur Yargılama Hukuku ve Uygulaması*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2002.
- Kunter, Nurullah. *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 1989.
- Örsten Esirgen, Seda. “Türk Hukuk Tarihinde Kanun-ı Muvakkat Kavramı ve Uygulaması.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 71, S. 1 (2022): 477-514. <https://doi.org/10.33629/auhfd.1061340>.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Özbudun, Ergun. *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Özek, Çetin. “Türk Hukukunda Memurların Muhakemesi.” *İstanbul Hukuk Mecmuası* 26 (1960): 34-85.
- Özen, Mustafa. *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Öztürk, Bahri, der. *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Selçuk, Sami. *Memur Yargılaması Hakkında*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları, 1997.
- Sorguç, Bahri. *Adli Soruşturma: Memur Yargılama Yasası Açıklamalı ve Uygulamalı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1986.
- Sözer, Ali Nazım. *Hukukta Yöntembilim*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2017.
- Tan, Turgut. *İdare Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2018.
- Tanör, Bülent, ve Necmi Yüzbaşıoğlu. *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2016.

- Topuz, İbrahim. *Memur ve Diğer Kamu Görevlilerinin Soruşturma ve Yargılanma Usulleri*. Ankara: Mahalli İdareler Derneği Yayını, 2005.
- Tosun, Öztekin. *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri–Cilt II: Muhakemenin Yürüyüşü*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976.
- Türk Hukuk Kurumu. *Türk Hukuk Lûgatı*. Ankara: Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı, 1998.
- Ünver, Yener, ve Hakan Hakeri. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Ünver, Yener, ve Hakan Hakeri. *Sorularla Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2006.
- Yayla, Kazım. “Türkiye’de Memurların Yargılanması ve 4483 Sayılı Kanun.” Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, 2011. (yok.tez.gov.tr için Tez Numarası: 277438, Erişim Tarihi: 1.6.2022)
- Yenisey, Feridun, ve Ayşe Nuhoğlu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Yurtcan, Erdener. *Ceza Yargılaması Hukuku*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1994.

Mahkeme Kararları

- Anayasa Mahkemesi, Somut Norm Denetimi, E. 2006/163, K. 2006/121, 27.12.2006. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2006/121?EsasNo=2006%2F163>.
- Anayasa Mahkemesi, Somut Norm Denetimi, E. 2018/6, K. 2021/60, 22.9.2021. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2021/60?EsasNo=2018%2F6>.
- Danıştay, 1. Daire, E. 2000/29, K. 2000/59, 17.4.2000, Danıştay Dergisi, Yıl: 31, Sayı: 104, 28-35.

Tutanak Metinleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt: 17, Dönem: 21 Yasama Yılı: 2, Birleşim: 21, 17.11.1999. <https://tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?BirlesimSiraNo=1970&BaslangicSayfa=1&BitisSayfa=1&Tur=B>.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt: 17, Dönem: 21, Yasama Yılı: 2, Birleşim: 22, 18.11.1999. <https://tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?BirlesimSiraNo=1971&BaslangicSayfa=1&BitisSayfa=1&Tur=B>.

